

УДК 364.4-054.73“364”

Щербина С.С.¹, Бондаренко Т.С.²

¹ канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-210 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 року спричинило нову хвилю вимушеної зміни місця проживання мільйонами українських громадян, які рятуючи своє життя і членів сім'ї змушені були переміститися та адаптуватися в нових реаліях сьогодення. Майже половина населення України зазнала суттєвих потрясінь – люди були змушені переселитися у інші безпечніші області України чи за кордон, а хтось не зміг вибратись через окупацію рашистами або через знищену дорожню інфраструктуру чи недостатню кількість ресурсів для цього. Це новий виклик для нашої країни, тож важливо розуміти, як оптимально організувати підтримку таких людей у воєнний період. За таких умов внутрішньо переміщені особи потребують особливої уваги і допомоги зі сторони держави, небайдужих громадян, громадських організацій та міжнародної спільноти.

Вимушено переміщені особи (ВПО) потребують матеріальної, фінансової, соціально-педагогічної і психологічної допомоги та підтримки. Ситуація постійного стресу, зумовленого вимушеним від'їздом з постійного місця проживання, порушення стабільності та звичного стану життя, втрата годувальників, друзів, родичів, позбавлення батьківської турботи негативно впливає на особистість. Найгостріше ця ситуація сприймається дітьми, які психологічно чутливі до травмуючих ситуацій [1].

Складне становище провокує виникнення відчуття дискомфорту, зниження соціальної активності та самооцінки, зростання тривожності, агресивності, появи негативного ставлення до інших.

Проблеми мігрантів, біженців, переселенців складають широке коло теоретичних та практичних проблем, яким присвячено численні дослідження у різних галузях науки. Аналіз поглядів учених на роль соціального працівника та специфіку його професійної діяльності з вимушеними переселенцями дозволяє вирізнити найважливіші напрями цієї роботи, а інтеграція зазначених поглядів сприяє побудові ефективних соціальних технологій допомоги внутрішньо переміщеним особам.

Теоретичну значущість роботи з переміщеними особами у воєнний та кризовий період розкрили у своїх працях такі вчені, як А. Акмалова, І. Зверева, Г. Лактіонова, А. Капська, В. Панок та ін. Значна кількість наукових розвідок розкриває окремі аспекти проблеми внутрішньої міграції в кризові періоди. Так, дослідники О. Балакірева, О. Новікова, О. Амоша, В. Антонюк, І. Григоренко, Н. Савельєва, М. Дем'яненко, К. Кассас, І. Козинець, К. Крахмальова, Л. Шестак розкривають соціальні аспекти цієї проблеми; І. Кудря, Т. Кульчицький, Н. Мазіна, О. Макарова, Н. Максимовська, М. Малиха, О. Проценко, Ю. Пашенко, Л. Мельник аналізують основи соціально-правового захисту осіб даної категорії; Т. Семигіна, Н. Гусак, С. Трухан, Н. Синковець, Т. Старинська, О. Субботіна, М. Сірант, І. Трубавіна, І. Куратченко, Н. Чуйко, О. Ляшук приділяють увагу вивченню значення особистісного ресурсу ВПО, дослідженню умов їх ресоціалізації у новій громаді та розробці практичних рекомендацій.

Узагальнивши форми та методи оптимізації соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах триваючого збройного конфлікту, було встановлено, що вирішенню питань осіб вказаної категорії посприяють наступні кроки:

- розвиток економіки, створення робочих місць і забезпечення зайнятості (через створення можливостей для проведення професійної перепідготовки, забезпечення горизонтального взаємозв'язку регіональних центрів зайнятості, врахування можливості проживання внутрішньо переміщеної особи у сільській місцевості та ін.);

– розвиток соціального обслуговування (розміщення та забезпечення житлом вимушено переміщених осіб, медична допомога і психологічна адаптація вимушено переміщених осіб, соціальне обслуговування й соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб);

– розвиток гуманітарної сфери (забезпечення доступу до освіти вимушено переміщених осіб, культурна реінтеграція та національна самоідентифікація вимушено переміщених осіб, інформаційна політика і соціальна взаємодія вимушено переміщених осіб);

– оптимізація правових механізмів вирішення проблем та використання соціального потенціалу ВПО (через оновлення та адаптацію до сучасних умов законів та підзаконних актів);

– оптимізація фінансових механізмів залучення міжнародної донорської допомоги для розв'язання проблем ВПО (на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях);

– вдосконалення організаційного забезпечення надання допомоги ВПО (через вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо забезпечення комплексної й системної підтримки соціальної адаптації та реінтеграції ВПО;

– створення загальнодержавної інформаційної бази (реєстру) даних щодо наявних можливостей розміщення, працевлаштування та перенавчання вимушено переміщених осіб);

– вивчення та облік індивідуальних здібностей ВПО для найбільш ефективного залучення їх потенціалу в інтересах громад тимчасового перебування та організації системи взаємної допомоги ВПО [2].

Перспективним буде вивчення питань спеціалізованої професійної підготовки фахівців соціальної сфери з ВПО в умовах закладів вищої освіти, розробка програм волонтерської підтримки вимушених мігрантів та пошук оптимальних способів залучення самих ВПО до реалізації таких ініціатив, дослідження умов успішної перекваліфікації переселенців в умовах Центрів зайнятості тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балакірева О. Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб [Електронний ресурс] / О. Балакірева // Вимушені переселенці в Україні: питання термінового та середньострокового реагування : мат. круглого столу (9 липня 2014 р.). – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html> (дата звернення: 30.03.2024).

2. Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху : монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ : Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2016. – 448 с.